

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Arheologija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Uvod u arheologiju 2				
Šifra/kod	FIL ARH 133	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	ECTS 6; Arheologija i druga studijska grupa ECTS 2
Ciklus studija	I	Semestar	2.	<u>NPP 2025/2026</u>	
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Uvod u arheologiju 1				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski/Hrvatski/Srpski				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	prof.dr.Adnan Kaljanac			
	Kontakt podaci	Kabinet: 252 E-mail: : adnan.kaljanac@ff.unsa.ba Telefon: 033/253-222	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik/ca	Ime i prezime	Elma Abaspahić, MA			
	Kontakt podaci	Kabinet: 252 E-mail: elma.abaspahic@ff.unsa.ba Telefon: 033/253-222	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 2; Seminar: 1; Vjebe: 1. Arheologija i druga studijska grupa: Predavanja: 2; Seminar: 0; Vjebe: 0.				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet daje pregled historijskog razvoja arheologije kao znanstvene discipline na prostoru Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja. Predmet daje pregled o najranijim poznatim počecima razvoja arheologije na prostoru Bosne i Hercegovine i okruženja, od vremena prvih putopisaca i antikvara, do prve uspostave znanstvenog pristupa od vremena osnivanja institucije Zemaljskog muzeja u Sarajevu. Predmet nadalje pruža pregled razvoja znanstvene arheologije na prostoru Bosne i Hercegovine i okruženja kroz XX stoljeće i razvoj arheološkog diskursa na tim prostorima kroz ovaj period.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj je predmeta da studenta upozna s glavnim procesima kulturnohistorijskog razvoja i razvoja ljudskog društva od prethistorije do srednjeg vijeka, da student pravilno shvati pojam arheologije kao nauke, čime se ona bavi, kojim metodama te kako je tekao historijski razvoj različitih metodoloških pristupa i kako su isti utjecali na formiranje moderne arheologije kao samostalne znanosti.				
SDG (cilj održivog razvoja)	SDG4 – Kvalitetno obrazovanje				
Ishodi učenja	Znanje: Očekuje se da student usvoji osnovno znanje o arheologiji i značajnim				

	<p>arheolozi Bosne i Hercegovine kao i njihovom utjecaju u nauci, te će uz podršku odgovarajućih resursa biti sposoban za analiziranje, sintetiziranje i vrednovanje informacija o problematici na datu temu.</p> <p>Vještine: Student će usvojiti neophodna znanja za odabir i primjenu osnovnih metoda za sticanje novog znanja o problematici arheologije Bosne i Hercegovine.</p> <p>Kompetencije: Student će moći da primjeni znanja i vještine usvojene tokom nastavnog procesa, pomoću kojih će moći da pronalazi rješenja tokom naučno-istraživačkog procesa.</p>
--	---

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica	Nastavna jedinica
Datum	
1.	Pregled i upoznavanje sa razvojnim fazama i metodološkim školama bosanskohercegovačke arheologije.
2.	Najranija svjedočanstva putopisaca o arheološkom djelovanju u Bosni i Hercegovini.
3.	Antikvarizam na prostoru Bosne i Hercegovine tokom XIX stoljeća.
4.	Počeci znanstvene arheologije na prostoru Bosne i Hercegovine.
5.	Arheologija Bosne i Hercegovine u okvirima Osmanskog carstva.
6.	Osnivanje Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine i začeci organiziranih arheoloških istraživanja na prostoru Bosne i Hercegovine.
7.	Arheolozi XIX stoljeća u Bosni i Hercegovini i Kongres evropskih antropologa i arheologa u Sarajevu 1894. godine.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Arheologija Bosne i Hercegovine između dva Svjetska rata.
10.	Bosanskohercegovačka arheologija u okvirima nekadašnje Jugoslavije.
11.	Odnos bosanskohercegovačke arheologije prema ilirskom pitanju u okvirima Jugoslavije
12.	Osnivanje Centra za balkanološka ispitivanja i znanstveni skupovi tokom druge polovine XX stoljeća.
13.	Pregled najznačajnijih arheoloških istraživanja na prostoru Bosne i Hercegovine.
14.	Razvoj bosanskohercegovačke arheologije u periodu nakon raspada bivše Jugoslavije.
15.	Pregled arheoloških kultura na prostoru današnje Bosne i Hercegovine

16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">- Održavanje nastave će biti realizovano u učionicama u grupama koje broje do 25 studenata, uz pomoć prezentacija i video prezentacija prema potrebi.- Studentima će biti omogućen pristup prahistorijskom arheološkom materijalu.- U slučaju arheoloških iskopavanja, studentima će biti omogućena praktična primjena znanja na terenu.- U slučaju nepredviđenih okolnosti (kao što je globalna pandemija COVID-19) i nemogućnosti izvođenja nastave u učionici, nastava će biti izvedena online, primarno preko platforme BISER, ali i drugih platformi koje budu odgovarale određenim predavanjima, kao što su Google Meet, Zoom i sl.																				
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Prisustvo i aktivnost tokom nastavnog procesa</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Polusestrialna provjera znanja</td><td>40</td><td>40</td></tr><tr><td>3.</td><td>Završna provjera znanja</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100 %</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">• Aktivnost tokom nastavnog procesa: Praćenjem nastavnih aktivnosti, konstruktivnim učestvovanjem u diskusijama koje nastavnik ili saradnik započnu tokom nastavnog procesa, izradom prezentacija na datu temu i/ili sudjelovanjem u upitnicima i kvizovima tokom nastave• Polusestrialna provjera znanja: Pismena ili usmena provjera znanja koje je student imao priliku da usvoji do 8. sedmice nastavnog procesaZavršna provjera znanja:	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Prisustvo i aktivnost tokom nastavnog procesa	10	10	2.	Polusestrialna provjera znanja	40	40	3.	Završna provjera znanja	50	50	Ukupno: 100 bodova			100 %
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																		
1.	Prisustvo i aktivnost tokom nastavnog procesa	10	10																		
2.	Polusestrialna provjera znanja	40	40																		
3.	Završna provjera znanja	50	50																		
Ukupno: 100 bodova			100 %																		

	Pismena ili usmena provjera znanja koje je student imao priliku da usvoji u nastavnom procesu tokom cijelog semestra
Skala ocjenjivanja	<p>Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:</p> <p>a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;</p> <p>b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</p> <p>c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</p> <p>d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</p> <p>e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</p> <p>f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</p>
Literatura	<p>Obavezna:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kaljanac A., Historija arheologije - u potrazi za prošlošću, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2015. 2. Novaković P., Historija arheologije u novim zemljama Jugoistočne Evrope, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2014. 3. Kaljanac A., Stranputice rane arheologije u Bosni i Hercegovini, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo 2023. 4. Kaljanac A., U stranoj zemlji, Ćiro Truhelka u Bosni i Hercegovini, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo 2024. 5. Šošić Klindžić, R., Ni na nebu ni u zemlji: procesi stjecanja znanja o dalekoj prošlosti, Filozofski fakultet u Zagrebu, Zagreb 2024. 6. Cogo, I. Crtice o ženama – istraživačima bosanskohercegovačke arheologije: 1939-2008, JU Muzej grada Zenice. <p>Dopunska: Izbor naučnih članaka i/ili poglavlja iz relevantne stručne literature.</p>
Napomene	U toku izvođenja nastave, moguće su okolnosti izdavanja vrijednih publikacija, koje se mogu unijeti u dodatnu ili obaveznu literaturu. Ovakve okolnosti se moraju pravovremeno najaviti studentima, a najmanje 1 mjesec prije završnog ispita. Svu literaturu dodanu na takav način obezbjeđuje predmetni nastavnik.

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Arheologija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Arheološki praktikum 2				
Šifra/kod	FIL ARH 433	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	ECTS 4; druga studijska grupa ECTS 2
Ciklus studija	I	Semestar	2.	<u>NPP 2025/2026</u>	
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski/Hrvatski/Srpski				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	prof.dr.Adnan Kaljanac			
	Kontakt podaci	Kabinet: 252 E-mail: : adnan.kaljanac@ff.unsa.ba Telefon: 033/253-222	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik/ca	Ime i prezime	Elma Abaspahić, MA			
	Kontakt podaci	Kabinet: 252 E-mail: elma.abaspahic@ff.unsa.ba Telefon: 033/253-222	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 0; Seminar: 0; Vježbe: 2. Druga studijska grupa: Predavanja: 0; Seminar: 0; Vježbe: 2.				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet se sastoji iz dva dijela – teorijskog i praktičnog. U teorijskom dijelu student se upoznaje s osnovnim sadržajima arheologije kao struke, s njenim sadržajem i metodama rada, to jest kako se organiziraju terenska istraživanja i šta im prethodi. Praktični dio nastave se izvodi na terenu, muzeju ili fakultetu, s tim da studenti sa svojim profesorima učestvuju na odgovarajućim iskopavanjima na lokalitetu ili rade na obradi arheološkog materijala.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Uvesti studente u teorijsko i praktično znanje arheoloških istraživanja i terenskim radom upoznati ih s načinom na koji se obavljaju arheološka iskopavanja kao i upoznati sa metodama istraživanja.				
SDG (cilj održivog razvoja)	SDG4 – Kvalitetno obrazovanje				
Ishodi učenja	Znanje: Očekuje se da student usvoji osnovno znanje o arheološkim iskopavanjima i metodama arheološkog iskopavanja. Vještine: Student će znati osnove obrade materijala na terenu, prepoznavanja i rada sa prahistrijskim arheološkim materijalom kao i bilježenja i vođenja dokumentacije prilikom rada u praksi.				

Kompetencije: Student će moći primijeniti znanja i vještine usvojene tokom nastavnog procesa, pomoću kojih će moći da pronalazi rješenja tokom naučno-istraživačkog procesa i rada u praksi.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica	Nastavna jedinica
Datum	
1.	Uvod: Osnove terenskog arheološkog istraživanja
2.	Nastanak arheoloških nalazišta
3.	Razvoj tehnika iskopavanja
4.	Istraživanja koja prethode iskopavanju
5.	Proces iskopavanja - metode
6.	Proces iskopavanja – alat
7.	Iskopavanja sitnih i krhnih nalaza
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Iskopavanja vodom natopljenih nalaza i grobova
10.	Zaštitna iskopavanja
11.	Prepoznavanje i bilježenje ostataka
12.	Arheološka dokumentacija - I
13.	Arheološka dokumentacija - II
14.	Arheološka fotografija
15.	Interpretacija podataka
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)

17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">- Održavanje nastave će biti realizovano u učionicama u grupama koje broje do 25 studenata, uz pomoć prezentacija i video prezentacija prema potrebi.- Studentima će biti omogućen pristup prahistorijskom arheološkom materijalu.- U slučaju arheoloških iskopavanja, studentima će biti omogućena praktična primjena znanja na terenu.- U slučaju nepredviđenih okolnosti (kao što je globalna pandemija COVID-19) i nemogućnosti izvođenja nastave u učionici, nastava će biti izvedena online, primarno preko platforme BISER, ali i drugih platformi koje budu odgovarale određenim predavanjima, kao što su Google Meet, Zoom i sl.																				
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Prisustvo i aktivnost tokom nastavnog procesa</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Polusestrialna provjera znanja</td><td>40</td><td>40</td></tr><tr><td>3.</td><td>Završna provjera znanja</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100 %</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">• Aktivnost tokom nastavnog procesa: Praćenjem nastavnih aktivnosti, konstruktivnim učestvovanjem u diskusijama koje nastavnik ili saradnik započnu tokom nastavnog procesa, izradom prezentacija na datu temu i/ili sudjelovanjem u upitnicima i kvizovima tokom nastave• Polusestrialna provjera znanja: Pismena ili usmena provjera znanja koje je student imao priliku da usvoji do 8. sedmice nastavnog procesa• Završna provjera znanja: Pismena ili usmena provjera znanja koje je student imao priliku da usvoji u nastavnom procesu tokom cijelog semestra	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Prisustvo i aktivnost tokom nastavnog procesa	10	10	2.	Polusestrialna provjera znanja	40	40	3.	Završna provjera znanja	50	50	Ukupno: 100 bodova			100 %
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																		
1.	Prisustvo i aktivnost tokom nastavnog procesa	10	10																		
2.	Polusestrialna provjera znanja	40	40																		
3.	Završna provjera znanja	50	50																		
Ukupno: 100 bodova			100 %																		
Skala ocjenjivanja	<p>Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:</p> <p>a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100</p>																				

	<p>bodova;</p> <p>b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</p> <p>c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</p> <p>d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</p> <p>e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</p> <p>f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</p>
Literatura	<p>Obavezna:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Barker, P, Tehnike arheološkog iskopavanja, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2000. 2. Burke, H, Smith, C., The Archaeologist's Field Handbook, Allen & Unwin, Crows Nest, 2004. 3. Greene, K, Archaeology, An Introduction, Routledge London, 2003.
	<p>Dopunska: Izbor naučnih članaka i/ili poglavlja iz relevantne stručne literature.</p>
Napomene	<p>U toku izvođenja nastave, moguće su okolnosti izdavanja vrijednih publikacija, koje se mogu unijeti u dodatnu ili obaveznu literaturu. Ovakve okolnosti se moraju pravovremeno najaviti studentima, a najmanje 1 mjesec prije završnog ispita. Svu literaturu dodanu na takav način obezbjeđuje predmetni nastavnik.</p>

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Arheologija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Metalno doba				
Šifra/kod	FIL ARH 107	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	6 (Arheologija i druga studijska grupa ECTS 3)
Ciklus studija	I	Semestar	2.	<u>NPP 2025/2026</u>	
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski/Hrvatski/Srpski				
Nastavnik	Ime i prezime	prof.dr.Adnan Kaljanac			
	Kontakt podaci	Kabinet: 252 E-mail: adnan.kaljanac@ff.unsa.ba Telefon: 033/253-222	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik	Ime i prezime	Dr. Jesenko Hadžihasanović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 252 E-mail: jesenko.hadzihasanovic@ff.unsa.ba Telefon: 033/253-222	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	predavanja <u>3</u> ; seminar <u>0</u> ; vježbe <u>3</u> Druga studijska grupa: predavanja 2, seminar 0, vježbe 1.				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Otkriće bronce i njen značaj u daljnjem razvoju materijalne kulture čovjeka. Brončanodobne kulture i njihova žarišta. Odnos Istoka i Egeje sa Evropom u razdoblju bronce. Odnos brončanodobnih regija u Evropi: Italija, Balkanski poluotok, Balkan, Podunavlje itd. Oblikovanje etničkih skupina (Kelti, Grci, Italici), društvena stratifikacija – stalež ratnika, njihova oprema – naoružanje (konj, kola), rat, posljedice migracija početkom II milenija p.n.e., kulturne i etničke promjene: integracije, homogenizacije, osebujni oblici razmjene robe i ideja između Sredozemlja/Egeje i Podunavlja, uloga istočnog Sredozemlja u oblikovanju evropskog brončanog doba (Mikena i dr.). Otkriće željeza i njegove posljedice. Prve metalurgije u Evropi. Starije željezno doba – halštat. Halštatske kulture u Evropi. Umjetnost i duhovna kultura starijeg željeznog doba. Etnička slika Evrope u halštatsko doba. Mlađe željezno doba – La Tène. Opća obilježja latenskog doba. Izrada nakita, naselja i nekropole, duhovna kultura u latensko doba, etnička slika Evrope u latensko doba. Seoba Kelta i njene posljedice.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Upoznati studenta sa stvaranjem brončanodobnih i željeznodobnih kultura Evrope, posebno sa područjem koje su naseljavale populacije iz kojih nastaju historijski Germani, Grci, Kelti i Rimljani. Definirati kulturni razvoj brončanog i željeznog doba Evrope te upoznati studente sa osnovnim segmentima materijalne kulture evropskih perioda bronce, halštata i La Tène. Definiranje kulturnih promjena od početka brončanog doba do otkrića željeza. Razvoj metalurgije i tehnike obrade metala kroz periode brončanog i željeznog doba. Kontakti i interakcija kontinentalnog područja sa egejskim kulturama II i I milenija p.n.e. te posljedice tih veza.				

SDG (cilj održivog razvoja)	SDG 4: Kvalitetno obrazovanje.
Ishodi učenja	<p>Znanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Student će usvojiti osnovno znanje o periodima brončanog i željeznog doba te će uz podršku odgovarajućih resursa biti sposoban za analiziranje, sintetiziranje i vrednovanje informacija o problematici na datu temu. • Student će biti upoznat sa najvažnijim kulturnim pojavama metalnog doba na području Evrope i Bliskog Istoka • znati osnovni tok razvoja metalurgije brončanog i željeznog doba Evrope <p>Vještine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Student će usvojiti neophodna znanja za odabir i primjenu osnovnih metoda za sticanje novog znanja o problematici metalnog doba • moći opisati osnovne karakteristike brončanog i željeznog doba <p>Kompetencije:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Student će moći da primjeni znanja i vještine usvojene tokom nastavnog procesa, pomoću kojih će moći da pronalazi rješenja tokom naučno-istraživačkog procesa • Student će znati opisati različite teorije porijekla metalnodobnih populacija Evrope • moći će opisati osnovne karakteristike duhovne i sepulkralne kulture brončanog i željeznog doba na području Evrope

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica	Nastavna jedinica
Datum	
1.	Upoznavanje sa prahistorijskom geografijom Evrope i eneolitskim kulturama pred početak brončanog doba.
2.	
3.	Otkriće bronce i pojava metalurgije, značaj za dalji razvoj materijalne kulture čovjeka.
4.	
5.	Sirovine i rudni resursi brončanog doba na prostoru Evrope.
6.	
7.	Upoznavanje sa brončanodobnim metalima i njihovim osnovnim karakteristikama.
8.	
9.	Metalurški procesi brončanog doba.
10.	
11.	Obrada bakra, kositra i bronce.
12.	
13.	Brončano doba na prostoru Egeje.
14.	
15.	Provjera znanja studenata
16.	
17.	Otkriće željeza; prva pojava metalurgije željeza u Evropi i njihove posljedice.
18.	
19.	Mlađe željezno doba – La Tene. Opće značajke La Tene – a i periodizacija. Najznačajniji arheološki materijal La Tene – a.
20.	
21.	Hochdorf, Grauballe, Manching, Vix, Heuneburg, Kleinklein.
22.	
23.	Danebury, Maiden Castle.
24.	
25.	Kelti i Cezar. Kelti i Velika Britanija.
26.	
27.	Kelti i Rim.
28.	
29.	Ratnici, pogrebni ritual i religija željeznog doba Evrope.
30.	

16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">• Održavanje predavanja gradiva u učionici u grupama koje broje do 25 studenata, a uz pomoć prezentacija i video prezentacija prema potrebi.• Održavanje vježbi koja prate nastavno gradivo obrađeno na predavanjima, a u grupama koje broje do 25 studenata, a uz pomoć prezentacija i video prezentacija prema potrebi.• Organizacija diskusija između studenata na zadanu temu, gdje zavisno od kompleksnosti teme o kojoj se diskutuje i broja prisutnih studenata nastavni kadar obnaša ulogu moderatora diskusija ili sudjeluje u samoj diskusiji.• U slučaju nepredviđenih okolnosti i nemogućnosti izvođenja nastave u učionici, nastava će biti izvedena online, primarno preko platforme BISER, ali i drugih platformi koje budu odgovarale određenim predavanjima, kao što su Google Meet, Zoom i sl.																				
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Aktivnost tokom nastavnog procesa</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Parcijalna provjera znanja</td><td>40</td><td>40</td></tr><tr><td>3.</td><td>Završna provjera znanja</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100 %</td></tr></table> <p>NAPOMENA: Za izlazak na završni ispit student mora uspješno završiti polusemestralnu provjeru znanja, sa minimalno 55% osvojenih bodova od predviđenog maksimalnog broja bodova za polusemestralni ispit.</p> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">• Aktivnost tokom nastavnog procesa: Praćenjem nastavnih aktivnosti, konstruktivnim učestvovanjem u diskusijama koje nastavnik ili saradnik započnu tokom nastavnog procesa• Izrada eseja na zadanu temu: Pisanje eseja o temama vezanim za materiju koja se obrađuje tokom nastavnog procesa• Parcijalna provjera znanja: Usmena ili pismena provjera znanja koje je student imao priliku da usvoji do 8. sedmice nastavnog procesa• Završna provjera znanja: Usmena ili pismena provjera znanja koje je student imao priliku da usvoji u nastavnom procesu tokom cijelog semestra	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Aktivnost tokom nastavnog procesa	10	10	2.	Parcijalna provjera znanja	40	40	3.	Završna provjera znanja	50	50	Ukupno: 100 bodova			100 %
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																		
1.	Aktivnost tokom nastavnog procesa	10	10																		
2.	Parcijalna provjera znanja	40	40																		
3.	Završna provjera znanja	50	50																		
Ukupno: 100 bodova			100 %																		
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:																				

	<p>a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;</p> <p>b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</p> <p>c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</p> <p>d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</p> <p>e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</p> <p>f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</p>
Literatura	<p>Obavezna</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Coles, J. M., Harding, A. F., The Bronze Age in Europe, London, 1979. 2. Collis, J., The Celts, Origins, Myth Inventions, Gloucestershire, 2010. 3. Collis, J., The European Iron Age, London and New York, 2003. 4. Harding, A. F., European Societies in the Bronze Age, Cambridge, 2000. 5. Pare C.F.E. (Ed.), Metals Make The World Go Round, The Supply and Circulation of Metals in Bronze Age Europe, Oxford, 2000. <p>Dodatna literatura:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cunliffe, B., The Ancient Celts, London, 1997. 2. Earle, T. (Ed.), Kristiansen, K. (Ed.), Organizing Bronze Age Societies, Cambridge, 2010. 3. Harding, A. F., „Europe and Mediterranean in the Bronze Age: cores and peripheries”, u: Trade and Exchange in Prehistoric Europe 4. Harding, A. F., The Mycenaens and Europe, London, 1984. 5. Haywood, J., The Celts, Bronze Age to New Age, Harlow, 2004. 6. Henderson, J. C., The Atlantic Iron Age, Settlement and identity in the first millennium BC, London and New York, 2007. 7. Howard D., Bronze Age Military Equipment, South Yorkshire, 2011. 8. Kristiansen, K., Larsson, T. B., The Rise of Bronze Age Society, Cambridge, 2005. 9. Peroni R., „Protostoria dell Italia continentale. La penisola italiana nell eta dell bronzo e del ferro”, u: PCIA, 9, 1989. 10. Rankin, D., Celts and the Classical World, London, 1996. 11. Stošić J. P. (Hrsg.), Antički Grci na tlu Hrvatske, Zagreb, 2010. 12. Winter, H. E., A History of the Celts, East Sussex, 2004.
Napomene	<p>U toku izvođenja nastave, moguće su okolnosti izdavanja vrijednih publikacija, koje se mogu unijeti u dodatnu ili obaveznu literaturu. Ovakve okolnosti se moraju pravovremeno najaviti studentima, a najmanje 1 mjesec prije završnog ispita. Svu literaturu dodanu na takav način obezbjeđuje predmetni nastavnik.</p>

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Arheologija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Neolit i eneolit				
Šifra/kod	FIL ARH 104	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	6 (Arheologija i druga studijska grupa ECTS 3)
Ciklus studija	I	Semestar	2.	<u>NPP 2025/2026</u>	
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski/Hrvatski/Srpski				
Nastavnik	Ime i prezime	prof.dr.Adnan Kaljanac			
	Kontakt podaci	Kabinet: 252 E-mail: adnan.kaljanac@ff.unsa.ba Telefon: 033/253-222	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik	Ime i prezime	Dr. Jesenko Hadžihasanović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 252 E-mail: jesenko.hadzihasanovic@ff.unsa.ba Telefon: 033/253-222	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	predavanja _2_; seminar _0_ ; vježbe _2_ Druga studijska grupa: predavanja 2, seminar 0, vježbe 1.				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet donosi opći pregled neolita i eneolita kao posebnog razdoblja prethistorije, s obzirom na posebnosti u njihovom sadržaju i arheološkoj građi prema drugim prethistorijskim razdobljima. To se izlaže kroz više tematskih cjelina: pojam i sadržaj neolita i eneolita, proces neolitizacije, s periodizacijom, kronologijom i teritorijalnokulturnom podjelom; pregled neolitskih i eneolitskih kultura Bliskog istoka, egejskog područja i Evrope, s posebnim osvrtom na kulture iz podunavsko-panonske regije; otkriće metala, gdje se i kako se to odvijalo, sa svim posljedicama koje su prozišle iz tog događaja.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj je predmeta stjecanje općih znanja o ovom prethistorijskom razdoblju tokom kojeg je došlo do revolucionarnih promjena u načinu privređivanja, a to su obrada zemlje i uzgoj stoke kao glavne pojave. Ovo je imalo dalekosežne posljedice u životu čovjeka. Nije ništa manje značajno ni otkriće metala na kraju neolita, a koje je izvršilo daljnju revoluciju u načinu života ljudi.				
SDG (cilj održivog razvoja)	SDG 4: Kvalitetno obrazovanje.				
Ishodi učenja	Znanje: <ul style="list-style-type: none">Student će usvojiti osnovno znanje o prahistorijskom period neolita i eneolita, te će uz podršku odgovarajućih resursa biti sposoban za analiziranje, sintetiziranje i vrednovanje informacija o problematici na datu temu. Vještine: <ul style="list-style-type: none">Student će usvojiti neophodna znanja za odabir i primjenu osnovnih metoda za sticanje novog znanja o problematici arheologije neolita i eneolitaStudent će znati prepoznati i razlikovati neolitski od eneolitskog arheološkog materijala				

	Kompetencije: <ul style="list-style-type: none"> • Student će moći da primjeni znanja i vještine usvojene tokom nastavnog procesa, pomoću kojih će moći da pronalazi rješenja tokom naučno-istraživačkog procesa • Student će znati navesti najznačajnije neolitske i eneolitske kulture i lokalitete • Student će moći opisati značaj neolitske revolucije, kao i način širenja neolitskog paketa
--	---

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Upoznavanje studenata sa literaturom. Opće značajke neolita; periodizacija i hronologija. Modeli neolitizacije.
2.	
3.	Pretkeramički neolit i protoneolit Bliskog istoka.
4.	
5.	Pretkeramički neolit i protoneolit egejskog bazena. Protoneolit u Evropi. Kultura Lepenskog Vira.
6.	
7.	Balkansko – anadolski kompleks rane slikane keramike. Rani neolit egejskog prostora - Sesklo kultura. Starčevački kulturni kompleks; Anzabegovo - Vršnik i Koros kultura.
8.	
9.	Rani neolit srednje Evrope – Linearnotrakasti kulturni kompleks. Srednji neolit egejskog bazena. Dimini kultura. Srednji neolit panonsko – podunavskog prostora.
10.	
11.	Kasni neolit – opće značajke. Balkansko – anadolski kulturni kompleks crnopolirane keramike - vinčanska kultura, Larissa kultura, sopotska kultura.
12.	
13.	Kasni neolit srednjeevropskog i panonsko – podunavskog prostora. Lendelski kulturni kompleks.
14.	
15.	Provjera znanja studenata
16.	
17.	Opće značajke eneolita. Teorije o prostoru nastanka eneolita. Hronologija. Problem periodizacije eneolita. Problem eneolita egejskog prostora.
18.	
19.	Metalurgija ranog eneolita. Rani eneolit Karpatskog bazena. Tiszapolgar i Bodrogkeresztur kompleks. Boleraz i Černavoda kulturni kompleks.
20.	
21.	Rani eneolit Bugarske; Marica, Gradešnica, Poljanica i Sava kulture. Rani eneolit panonsko – podunavskog prostora. Lasinjska kultura.
22.	
23.	Metalurgija razvijenog eneolita. Razvijeni eneolit istočnog Balkana i crnomorskog područja. Kulture Karanovo VI-Kodžadermen-Gumelnița; Krivodol-Salcuța-Bubanj; Varna.
24.	
25.	Metalurgija kasnog eneolitika. Pojava ostava kasnog eneolitika.
26.	
27.	Kasni eneolitik panonsko – podunavskog prostora i Srednje Evrope. Badenski kulturni kompleks. Kostolačka kultura. Koțofeni kultura.
28.	
29.	Vučedolski kulturni kompleks, nastanak, geneza, razvoj, keramička proizvodnja, metalurška djelatnost. Kulturni tipovi vučedolskog kulturnog kompleksa.
30.	
31.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
32.	
33.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
34.	
35.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">• Održavanje predavanja gradiva u učionici u grupama koje broje do 25 studenata, a uz pomoć prezentacija i video prezentacija prema potrebi.• Održavanje vježbi koja prate nastavno gradivo obrađeno na predavanjima, a u grupama koje broje do 25 studenata, a uz pomoć prezentacija i video prezentacija prema potrebi.• Organizacija diskusija između studenata na zadanu temu, gdje zavisno od kompleksnosti teme o kojoj se diskutuje i broja prisutnih studenata nastavni kadar obnaša ulogu moderatora diskusija ili sudjeluje u samoj diskusiji.• U slučaju nepredviđenih okolnosti i nemogućnosti izvođenja nastave u učionici, nastava će biti izvedena online, primarno preko platforme BISER, ali i drugih platformi koje budu odgovarale određenim predavanjima, kao što su Google Meet, Zoom i sl.																								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Aktivnost tokom nastavnog procesa</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Parcijalna provjera znanja</td><td>40</td><td>40</td></tr><tr><td>3.</td><td>Završna provjera znanja</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100 %</td></tr><tr><td colspan="4">NAPOMENA: Za izlazak na završni ispit student mora uspješno završiti polusemestralnu provjeru znanja, sa minimalno 55% osvojenih bodova od predviđenog maksimalnog broja bodova za polusemestralni ispit.</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">• Aktivnost tokom nastavnog procesa: Praćenjem nastavnih aktivnosti, konstruktivnim učestvovanjem u diskusijama koje nastavnik ili saradnik započnu tokom nastavnog procesa• Izrada eseja na zadanu temu: Pisanje eseja o temama vezanim za materiju koja se obrađuje tokom nastavnog procesa• Parcijalna provjera znanja: Usmena ili pismena provjera znanja koje je student imao priliku da usvoji do 8. sedmice nastavnog procesa• Završna provjera znanja: Usmena ili pismena provjera znanja koje je student imao priliku da usvoji u nastavnom procesu tokom cijelog semestra	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Aktivnost tokom nastavnog procesa	10	10	2.	Parcijalna provjera znanja	40	40	3.	Završna provjera znanja	50	50	Ukupno: 100 bodova			100 %	NAPOMENA: Za izlazak na završni ispit student mora uspješno završiti polusemestralnu provjeru znanja, sa minimalno 55% osvojenih bodova od predviđenog maksimalnog broja bodova za polusemestralni ispit.			
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																						
1.	Aktivnost tokom nastavnog procesa	10	10																						
2.	Parcijalna provjera znanja	40	40																						
3.	Završna provjera znanja	50	50																						
Ukupno: 100 bodova			100 %																						
NAPOMENA: Za izlazak na završni ispit student mora uspješno završiti polusemestralnu provjeru znanja, sa minimalno 55% osvojenih bodova od predviđenog maksimalnog broja bodova za polusemestralni ispit.																									
Skala ocjenjivanja	<p>Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:</p> <p>a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</p>																								

Literatura	<p>Obavezna</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dimitrijević, S., Majnarić-Pandžić, N., Težak-Gregl, T., Prapovijest, Zagreb, 1998. 2. Durman, A., Metalurgija vučedolskog kulturnog kompleksa, Opuscula archaeologica 8, Zagreb, 1983. 3. Garašanin, M., Praistorija Srbije, I, II, Beograd, 19736. 4. Jovanović, B., Metalurgija eneolitskog perioda Jugoslavije, Beograd, 1971. 5. Praistorija jugoslavenskih zemalja, knjiga II i III, Sarajevo, 1979. 6. Težak – Gregl, T., Uvod u prapovijesnu arheologiju, Zagreb, 2011 7. Perles, C., The Early Neolithic in Greece, Cambridge, 2001 8. Grupa autora, Darovi Zemlje neolitik između Save, Drave i Dunava
	<p>Dodatna literatura:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Srejović, D., Lepenski vir, Beograd, 1969. 2. Vasić, M., Praistorijska Vinča, knjiga I, Beograd, 1932. 3. Vasić, M., Praistorijska Vinča, knjiga II, Beograd, 1936. 4. Vasić, M., Praistorijska Vinča, knjiga III, Beograd, 1936. 5. Vasić, M., Praistorijska Vinča, knjiga IV, Beograd, 1936 6. Draga Arandjelović-Garašanin, Starčevačka kultura, Ljubljana, 1954. 7. Tasić, N., Badenski i vučedolski kulturni kompleks u Jugoslaviji, Beograd, 1967. 8. The Cambridge Ancient History, I/1, Prolegomena and Prehistory, Cambridge, 1998. (Anatolia before c. 4000 B.C.; str. 304–326). 9. Batović, Š., Stariji neolit u Dalmaciji, Zadar, 1966.
Napomene	<p>U toku izvođenja nastave, moguće su okolnosti izdavanja vrijednih publikacija, koje se mogu unijeti u dodatnu ili obaveznu literaturu. Ovakve okolnosti se moraju pravovremeno najaviti studentima, a najmanje 1 mjesec prije završnog ispita. Svu literaturu dodanu na takav način obezbjeđuje predmetni nastavnik.</p>